

УДК : 159.9:378

Бінкевич О.М., асистент, **Бінкевич В. Я.**, кандидат ветеринарних наук, доцент
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

Новотні Ф., доктор філософії, професор ©
Університет ветеринарної медицини м. Кошице, Словацька Республіка
(E-mail fnovotny@uvm.sk).

Лешо Б., кандидат ветеринарних наук, *Спілка ветеринарних лікарів*
м. Михайловци, Словацька Республіка (E-mail leso.b@stoneline.sk).

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Згідно з Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті та основними нормативно-правовими актами у сфері освітньої діяльності підготовка фахівців нової генерації повинна будуватися на нових, сучасних ідеях та підходах до організації навчального процесу. В наші дні суспільство потребує якісно нового підходу до формування духовної сфери випускника вищої школи. Принцип гуманізму - один із фундаментальних принципів, на яких базується національне виховання як цілісна система.

Ключові слова: процес виховання, освіта, духовна сфера, інтелектуальний генфонд, гуманізм, навчально-виховний процес.

Освіта завжди була необхідною і найважливішою частиною життя суспільства. Особливого значення вона набула в наш час. Розвиток сучасного людства потребує докорінних змін усієї системи нашої діяльності, а тому і бачення нами смислу свого буття, субординації наших інтересів, матеріальних і духовних цінностей. Тобто мова йде про необхідність виховання нового виду світогляду сучасної людини. Найважливішу роль у такому вихованні і повинна відіграти система освіти [4, 5].

У процесі підготовки спеціаліста важливо не лише озброїти його фаховими знаннями, уміннями і навичками професійної діяльності, а й сформуванню у нього відповідний світогляд, моральні, правові, трудові, естетичні та інші якості особистості. Ефективність виховної роботи значною мірою залежить від правильно вибудованого процесу виховання, продуманого вибору форм і методів його реалізації. Завдання виховання у вищому навчальному закладі реалізується у процесі навчання і в цілеспрямованому впливі на студентів у позанавчальний час, тобто в процесі виховання. Специфіка цього процесу полягає насамперед у тому, що він є безперервним, тривалим в часі, оскільки людина виховується впродовж цілого життя [6, 223].

В наші дні суспільство потребує якісно нового підходу до формування духовної сфери випускника вищої школи, як ніколи вимагається створення умов для прояву вільної, творчої і моральної особистості, яка володіє

інтелігентністю у повному об'ємі її класичних якостей. Становлення такої особистості можливе тільки при збереженні і відродженні духовно-історичних цінностей своєї країни, розвитку науки, культури і освіти як необхідних джерел прогресу суспільства. Формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню і оновленню інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти – завдання, що стоїть перед вищими навчальними закладами на одному рівні з підготовкою висококваліфікованих фахівців. Виховання – один з процесів соціалізації індивіда, який відбувається в житті індивіда в будь-якому суспільстві.

Виховання – це наріжний камінь не лише педагогіки, але й філософії. Можна сказати, що виховання – одна з найбільших проблем сучасності. Сучасна постмарксистська педагогіка і філософія знаходяться у стані активного пошуку основних засад виховання. У цих пошуках людина як об'єкт педагогіки, і як об'єкт філософії набуває єдиного філософсько-педагогічного звучання. І це позитивний факт... Абсолютною більшістю як вітчизняних, так і західних вчених мета і зміст виховання людини визначаються як виховання активної, культуротворчої, гуманної особистості [3, 396-397].

Досягнення мети виховання можливе лише за умови комплексного підходу і залучення до цієї роботи всього професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів, адміністрації, органів студентського самоврядування та громадських об'єднань студентської молоді. Виховна робота, що проводиться у ВНЗ за межами аудиторії, забезпечує актуалізацію теоретичних знань студентів, спрямовує їх у практичну площину, звертає увагу молоді на найгостріші соціальні проблеми сьогодення, формує їх соціальну зрілість. Освітня й виховна діяльність вищого навчального закладу повинна знаходитися в тісному взаємозв'язку, доповнюючи і збагачуючи одна одну. Характер спілкування науково-педагогічних працівників зі студентами має бути демократичним, гуманним, враховувати традиції і звичаї українського народу, ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях. Для цього сприятливі умови існують на всіх навчальних заняттях, де студенти мають змогу висловлювати власні думки усно чи письмово.

Згідно з Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті та основними нормативно-правовими актами у сфері освітньої діяльності підготовка фахівців нової генерації повинна будуватися на нових, сучасних ідеях та підходах до організації навчального процесу.

Вони мають системно втілювати такі основні принципи:

- 1) гуманізація освіти, єдність навчання і виховання, залучення студентської молоді до духовних цінностей, формування цінностей загальнолюдської моралі;
- 2) свобода вибору та відповідальність за результативність освітньої діяльності, професійне самовизначення особистості;
- 3) відкритість та демократичність освітньої діяльності, доступність навчання для будь-якого громадянина з врахуванням рівня його дозвільської та індивідуальної підготовки;

- 4) випереджальний характер навчання на основі психодіагностики й корекції поведінки особистості;
- 5) органічний зв'язок з національною та світовою культурою, історією, традиціями;
- 6) взаємодія з ВНЗ, що здійснюють підготовку фахівців гуманітарного, економічного і лінгвістичного профілів у зарубіжних країнах;
- 7) самопізнання з метою встановлення у себе нових якостей, характеристик, поглибленого осмислення властивостей і станів особистості студента;
- 8) використання важелів відповідальної поведінки студентів у процесі навчання у ВНЗ;
- 9) духовно-моральний пошук власної життєвої позиції.

Реалізація цих принципів забезпечує досягнення повної корпоративної згоди в управлінні навчально-виховним комплексом сучасного вищого навчального закладу, сприяє формуванню професійно зрілих фахівців нового покоління. Важливою складовою гуманізацію навчальної та наукової діяльності у сучасному ВНЗ є управління організацією підготовки студентів до професійно-творчої діяльності, яка є системою, що містить три основні компоненти: наукову та професійну творчість, навчально-пізнавальну діяльність, позанавчальну діяльність. Реалізація цих складових сприяє формуванню творчої самостійної особистості майбутніх випускників ВНЗ. Гуманізація освітньо-виховної діяльності вищого навчального закладу сприяє координації та синергії спільних зусиль і дій, мотивації досягнення кращих результатів у навчальній та науково-дослідній діяльності протягом усього періоду навчання. При такому підході створюються необхідні умови для самовдосконалення, саморозвитку, самонавчання, самоактуалізації та саморегулювання наукової діяльності професорсько-викладацького складу і студентів. Принципи виховання ВНЗ – це основні, пріоритетні положення, які відображають загальні закономірності процесу виховання й визначають вимоги до змісту, організації та методів виховного процесу. Принципи виховання формулюються на підставі відповідних закономірностей, ними керуються викладачі ВНЗ під час реалізації виховних завдань [1, 13-16]

Слід зазначити, що загальними вимогами до використання принципів виховання є:

- 1) обов'язковість (ігнорування принципів призводить до негативних результатів виховання, а іноді й до суттєвих особистісних деформацій);
- 2) комплексність (фронтальне використання принципів на всіх етапах виховного процесу);
- 3) рівнозначність (відсутні провідні й другорядні принципи, всі мають однаково важливе значення). Правила виховання виступають в ролі конкретних рекомендацій педагогічної виховної дії. Принцип гуманізації виховання є центральним виховним постулатом, однак його реалізація залежить від дотримання наступних правил:
- 4) поважати права та свободи особистості;

- 5) висувати перед вихованцем реальні, доцільні й зрозумілі вимоги;
- 6) поважати права людини бути самою собою;
- 7) ненасильницьке формування необхідних особистісних якостей;
- 8) визнання права особистості на повну відмову від формування якостей, які суперечать її переконанням (гуманістичним, релігійним).

Гуманістичне виховання спирається на особистісні індивідуальні особливості студента. Провідною ідеєю такого виховання є допомога в становленні й удосконаленні особистості, усвідомленні нею своїх потреб та інтересів. У процесі виховання викладач-вихователь створює атмосферу довіри, стимулює діяльність вихованця у виборі його моделі поведінки, вирішенні проблемних ситуацій. Принцип гуманізму - один із фундаментальних принципів, на яких базується національне виховання як цілісна система. Принцип гуманізму утверджує високе суспільне визнання людини, її гідності, цінностей як особистості, право на свободу і вияв своїх здібностей, гармонізацію відносин між людиною і суспільством, людиною і природою тощо.

Гуманістичні погляди притаманні багатьом українським педагогам: Х.Алчевській, О.Барвінському, Г.Ващенко, Г. Верцьоні, С.Русовій, С.Смаль-Стоцькому, Я.Яремі та ін. Гуманістичними підходами до навчання і виховання наповнена українська народна педагогіка, починаючи з прадавніх існування етносу до сьогодення. Отже, ці гуманістичні підходи набули значення усталеної прогресивної традиції.

Т.В. Равчина вважає, що основними педагогічними умовами реалізації ідей гуманної педагогіки в ситуації відродження України є: орієнтація на особистість студента як мету, об'єкт, суб'єкт, результат, умову навчально-виховного процесу; врахування механізмів соціальної особистості, закономірностей природного процесу її саморозвитку; ставлення педагога до молоді людини як до соціальної цінності із врахуванням її самотності, оригінальності почуттів і думок ... [5, 81-82].

Значну увагу процесу гуманізації виховання приділяє напрям західної педагогічної думки, який визначається як неогуманізм. Прихильники цього напрямку Р.Барт, Р.Макайвер, А.Маслоу, К.Харріс, П.Херст та ін. відстоюють думку, згідно з якою розвиток і реалізація свободи, справедливості, гідності особистості є справжнім виявом гуманізації освіти, виховання.

Відомий теоретик і організатор освіти Є.Дніпров вважає, в педагогіці є два протилежні елементи, які борються між собою: нормативність (вимоги певного суспільного середовища) і творчість (як індивідуальне начало в будь-якій справі). Нова стратегія освіти вимагає від сучасного педагога вищої школи вміння і гармонійного поєднання цих протилежностей, і лише тоді ми зможемо зійти з мертвої точки теорії і перейти до творчого процесу навчання і виховання студента нової генерації. Виховання студента має суспільний характер. Система навчання і виховання перебуває у постійному розвитку й удосконаленні. Напрямок пошуку нових принципів виховання молоді зумовлений проблемами педагогічної практики та передовим досвідом виховної роботи.

Висновки:

Дослідивши проблему, ми дійшли висновків, що сучасний етап розвитку суспільства потребує особливої уваги до формування духовної сфери випускника вищої школи. Сьогодні як ніколи вимагається створення умов для прояву вільної, творчої і моральної особистості, яка володіє інтелігентністю у повному об'ємі її класичних якостей. Становлення такої особистості можливе тільки при збереженні і відновленні духовно-історичних цінностей своєї країни, пріоритетного розвитку культури, науки і освіти як необхідних джерел прогресу суспільства з гарантованим майбутнім.

Література

- 1.Бех І. Особистісно-зорієнтоване виховання: шляхи реалізації // Рідна школа. - №12.-С.13-16,2002.
- 2.Державна національна програма «Освіта» (Україна – ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994.
- 3.Васянович Г. Збірка наукових праць //Філософські засади сучасного українського виховання. – Львів. Норма, 2006.- С.396-403.
- 4.Лутай В. Філософія сучасної освіти. Навчальний посібник.-К.:Центр Творчої спілки вчителів України, 1996.
- 5.Равчина Т. Орієнтуватися на особистість студента// Гуманізація та гуманітаризація професійної освіти: Науково-методичний збірник. – К.:1995, - С. 80-82.
- 6.Фіцула М. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник. – К. Академвидав. – 2006.

Summary

After the researching the problem we realize that the modern period of education needs special attention to inner world of graduator. Today we have to create new conditions for new well-educated, creative, intelligent person who is not only a good specialist but a real patriot of the state. Humanism is one of the main approach in the process of education and upbringing.